

ΜΙΚΡΟΙ ΑΪΝΣΤΑΪΝ

Την ώρα που οι συνομήλικόί του εκστόμιζαν ένα αόριστο «μπα-μπα-μπα», το δικό σας μιλούσε ήδη με προτάσεις και τώρα λύνει μαθηματικές πράξεις που εσείς δυσκολεύεστε ακόμα και με το κομπιουτεράκι!

ΤΗΣ ΦΑΙΗΣ ΕΥΘΥΜΙΟΥ

ΜΕ ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΔΡ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑΣ ΓΚΟΛΤΣΙΟΥ,
ΠΑΙΔΙΑΤΡΟΥ-ΑΝΑΠΤΥΞΙΟΛΟΓΟΥ, ΔΙΔΑΚΤΟΡΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ,
ΥΠΕΥΘΥΝΗΣ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΠΑΙΔΙΑΤΡΙΚΗΣ «ΙΑΣΩ ΠΑΙΔΩΝ»,
(kgkoltsi@otenet.gr)

Φανταστείτε τον εαυτό σας να πρέπει να κάνει σκι σε έναν μικρό λόφο παρότι είστε ένας δεινός σκιέρ.

Ή πόσο βαρετό θα ήταν αν έπρεπε να λύσετε ένα σταυρόλεξο για παιδιά της Γ' δημοτικού ή να ρίξετε βελάκια σε έναν στόχο στο μισό μέτρο. Κάπως έτσι νιώθει κι ένα χαρισματικό παιδί σε μια συνηθισμένη τάξη όπου όλοι οι μαθητές αναμένεται να δουλεύουν στο ίδιο επίπεδο: οι εργασίες στην καλύτερη των περιπτώσεων του φαίνονται πολύ εύκολες, ενώ συνήθως θεωρεί ότι διδάσκεται «όλο τα ίδια και τα ίδια».

ΠΟΙΑ ΘΕΩΡΟΥΝΤΑΙ ΧΑΡΙΣΜΑΤΙΚΑ ΠΑΙΔΙΑ

Αν και όλοι οι γονείς πιστεύουν ότι το παιδί τους είναι πανέξυπνο, μερικά παιδιά είναι απλώς πιο ταλαντούχα. Τα λεγόμενα «προικισμένα» παιδιά αποτελούν μόλις του 2% του πληθυσμού, τα περισσότερα είναι αγόρια και ο δείκτης νοημοσύνης (ΔΝ) τους κυμαίνεται συνήθως άνω των 140, τη στιγμή που ο μέσος ΔΝ κυμαίνεται στο 85-115 (Stanford-Binet scale).

Πιο αναλυτικά, ένα παιδί θεωρείται:

* **χαρισματικό** αν έχει εξαιρετικές επιδόσεις σε πολλούς γνωστικούς τομείς ταυτόχρονα.

* **ευφύες** αν παρουσιάζει υψηλές επιδόσεις σε κάποιες γνωστικές δοκιμασίες, αλλά αποδίδει φυσιολογικά ή και ακόμα με δυσκολίες σε άλλους αναπτυξιακούς τομείς.

* **ταλαντούχο** αν έχει εξαιρετικές ικανότητες σε έναν μόνο ειδικό τομέα της επιστήμης ή της τέχνης, π.χ. μόνο στη μουσική ή μόνο στα μαθηματικά. Αξίζει βέβαια να σημειωθεί ότι όταν μιλάμε για χαρισματικά ή ταλαντούχα παιδιά εννοούμε αυτά που, σύμφωνα πάντα με την ηλικία τους, έχουν επιπλέον δυνατότητες. Γι' αυτό και θα πρέπει να τα «συγκρίνουμε» με παιδιά συνομήλικα ή με παιδιά το πολύ ένα σχολικό χρόνο μεγαλύτερα.

ΜΙΚΡΟΙ ΑΪΝΣΤΑΪΝ

ΠΩΣ ΘΑ ΤΑ ΞΕΧΩΡΙΣΤΕ

Σύμφωνα με την παιδίατρο-αναπτυξιολόγο Κωνσταντίνα Γκόλτσιου, τα χαρισματικά παιδιά έχουν κάποιες ξεχωριστές ικανότητες οι οποίες και σηματοδοτούν τη διαφορετικότητά τους. Η περιέργεια, η πρωτοβουλία, η φαντασία, η πρωτοτυπία, η

ΧΑΡΙΣΜΑΤΙΚΑ ΠΑΙΔΙΑ ΕΙΝΑΙ ΕΚΕΙΝΑ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΤΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΥΨΗΛΕΣ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΧΙ ΕΚΕΙΝΑ ΜΕ ΠΟΛΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ, ΚΑΘΩΣ ΣΗΜΑΣΙΑ ΕΧΕΙ ΤΟ ΠΩΣ ΤΙΣ ΑΠΟΚΤΟΥΝ. ΠΑΓΚΟΣΜΙΩΣ ΤΑ ΧΑΡΙΣΜΑΤΙΚΑ ΠΑΙΔΙΑ ΑΝΕΡΧΟΝΤΑΙ ΣΤΟ 2-3% ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ.

δημιουργικότητα, η αφοσίωση και η αγάπη για μάθηση είναι μερικές από τις ικανότητες που εκδηλώνουν.

Παρακάτω ακολουθεί ένας αναλυτικός πίνακας με ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά που μπορεί να βοηθήσει τους γονείς να υποψιαστούν ότι το παιδί τους είναι χαρισματικό και να ζητήσουν περαιτέρω διερεύνηση από ειδικό παιδίατρο-αναπτυξιολόγο.

Η Αμερικανική Ένωση Χαρισματικών Παιδιών (National Association for Gifted Children), σε μία προσπάθεια να βοηθήσει τους γονείς να υποψιαστούν ότι το παιδί τους μπορεί να είναι χαρισματικό, προτείνει ένα μοντέλο πέντε χαρισμάτων και των χαρακτηριστικών που εκδηλώνουν οι... κάτοχοί τους. Τα χαρίσματα αυτά είναι: η «δημιουργική σκέψη», η «εξαιρετική γενική διανοητική ικανότητα», η «προχωρημένη ακαδημαϊκή ικανότητα», το «καλλιτεχνικό ταλέντο» και η «ξεχωριστή ηγετική ικανότητα».

0-4 μηνών

- **Βλεμματική επαφή** αμέσως μετά τη γέννηση, ακόμα και την ώρα που θηλάζει ή πίνει γάλα από το μπιμπερό.
- **Δεν θέλει να καθίσει** στο βρεφικό κάθισμα.
- **Θέλει πάντα κάποιον** στο δωμάτιο να ασχολείται μαζί του/της.
- **Όλοι σχολιάζουν** πόσο ζωηρό βλέμμα έχει και πως είναι διαρκώς σε εγρήγορση.

4-12 μηνών

- **Σπάνια βάζει** τα παιχνίδια στο στόμα.
- **Παίζει με κάποιο σκοπό**, όχι απλά πετώντας τα παιχνίδια δεξιά και αριστερά.
  - **Προσέχει τι συμβαίνει** όταν παρακολουθεί τηλεόραση.
  - **Γνέφει, λέει μαμά, μπαμπά, γεια.**
- **Ακολουθεί οδηγίες**, δεν του ξεφεύγει τίποτα και ξέρει απ' έξω όλη τη ρουτίνα των καθημερινών δραστηριοτήτων του.

12-18 μηνών

- **Δείχνει ανταγωνιστικότητα**, νευριάζει όταν δεν γίνεται το δικό του.
- **Δείχνει ενδιαφέρον** στα γράμματα, τους αριθμούς, τις λέξεις.
  - **Έχει πολύ ανεπτυγμένη** λεπτή κινητικότητα και οπτικοκινητικό συντονισμό.
  - **Παίζει με παιχνίδια** και παζλ που απευθύνονται σε μεγαλύτερα παιδιά.
  - **Προσπαθεί σκληρά** να αρέσει στους άλλους και πληγώνεται εύκολα.

18-24 μηνών

- **Μιλά καθαρά** και καταλαβαίνει όσα λένε οι άλλοι.
- **Ξέρει πολλά γράμματα**, αριθμούς και χρώματα, χωρίς να επιμένουν να του τα μάθουν οι γονείς του και ξέρει απ' έξω όλα τα λόγια και τη μελωδία των τραγουδιών.
  - **Θέλει να τα κάνει όλα** με το δικό του τρόπο και δεν παραιτείται από την προσπάθεια.
  - **Ενδιαφέρεται για μηχανήματα** και συσκευές με πολύπλοκη λειτουργία όπως το CD player και ο Η/Υ και μπορεί να τα χειριστεί σωστά.
- **Του αρέσει να ηγείται** στις παρέες και χάνει γρήγορα το ενδιαφέρον του για τα παιδιά που δεν μπορούν να το ακολουθήσουν στο παιχνίδι.
  - **Είναι καλό** στη ζωγραφική.
  - **Μπορεί να φτιάξει** πύργο με περισσότερους από 8 κύβους.
- **Πρέπει να ξέρει το λόγο** για τον οποίο πρέπει να πειθαρχήσει σε κάτι.

2-3 ετών

- **Καταλαβαίνει πότε κάνετε λάθος**, θυμάται μια υπόσχεση που του δώσατε.
- **Είναι τελειομανής**, θυμώνει όταν δεν καταφέρνει κάτι και στενοχωριέται εύκολα.
  - **Άνθρωποι εκτός** της οικογένειας

αρχίζουν να σχολιάζουν πόσο έξυπνο είναι.

- **Δεν του αρέσει να παίζει** με συνομήλικα παιδιά, προτιμά μεγαλύτερα ή ενήλικες, αλλά είναι ακόμα ανώριμο συναισθηματικά.
  - **Έχει ξεσπάσματα οργής** όταν το εμποδίζουν να φέρει εις πέρας κάτι που προσπαθεί να ολοκληρώσει με το δικό του τρόπο.
- **Μπορεί να παίζει** με παιχνίδια και παζλ που απευθύνονται σε παιδιά με τα διπλά χρόνια ηλικίας.
- **Δείχνει σημάδια πρώιμης ικανότητας** ανάγνωσης, π.χ. ξεχωρίζει τα σήματα οδικής κυκλοφορίας, τα λογότυπα πολλών καταστημάτων, διαβάζει ονόματα τυπωμένα.
- **Εξοργίζεται όταν οι ενήλικες** δεν το καταλαβαίνουν ή δεν ακολουθούν τους δικούς του κανόνες.
  - **Είναι πολύ** ανταγωνιστικό.

3-4 χρόνων

- **Είναι πολύ περίεργο** και πολύ ομιλητικό.
- **Δείχνει αυξημένο ενδιαφέρον** για τα βιβλία, ειδικά για όσα δίνουν απαντήσεις στα ερωτήματά του.
  - **Του αρέσει να υπερασπίζεται** τις πράξεις του με επιχειρήματα.
- **Μπορεί να κάνει πολλά πράγματα** στον Η/Υ.
  - **Μπορεί να φοβάται** όσα δεν καταλαβαίνει, ανησυχεί για το μέλλον και αγχώνεται.
  - **Δείχνει ενδιαφέρον** για τα πώς και τα γιατί και ακούει με περισσότερη προσοχή από ό,τι οι συνομήλικοί του.
- **Του αρέσει η στρατηγική** και οι κανόνες και δυσανασχετεί με τα άλλα παιδιά που δεν τους καταλαβαίνουν.
  - **Είναι ηγετικό** και δημιουργικό.
  - **Χειρίζεται έξυπνα** ανθρώπους και καταστάσεις.
  - **Είναι τελειομανής** και επιμένει να βελτιώσει στο μέγιστο τις ικανότητές του.

4-5 χρόνων

- **Τα περισσότερα χαρισματικά** παιδιά αρχίζουν να διαβάζουν βιβλία πριν γίνουν 5 χρόνων.
- **Δείχνουν ενδιαφέρον** αλλά και άγχος για καταστάσεις που απασχολούν τους ενήλικες, όπως π.χ. η είδηση μιας φυσικής καταστροφής.
  - **Είναι προικισμένα** με εξαιρετικές αριθμητικές ικανότητες και μαθηματικό συλλογισμό.
- **Μπορεί να αρχίσουν** να αναρωτιούνται για το νόημα της ζωής, για τη δική τους αξία κ.λπ.
  - **Έχουν εκτεταμένο λεξιλόγιο** και απίστευτη μνήμη για γεγονότα και πληροφορίες.
  - **Χαρακτηρίζονται** από αυξανόμενη ευκολία στο χειρισμό Η/Υ, ηλεκτρονικών παιχνιδιών κ.λπ.
  - **Έχουν μεγάλη ανάγκη** να συζητούν με τους άλλους (παιδιά και ενήλικες) για πράγματα που τα γοητεύουν.

Η ΑΛΛΗ ΠΛΕΥΡΑ ΤΟΥ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΣ

ΟΣΟ ΚΑΙ ΑΝ ΦΑΙΝΕΤΑΙ παράδοξο, τα προικισμένα παιδιά δεν είναι πάντοτε καλοί μαθητές. Η ζωή έχει να επιδείξει πολλά παραδείγματα «κακών» μαθητών που με το μετέπειτα έργο τους έμειναν στην Ιστορία. Ο δάσκαλος του Μπετόβεν διατυμπάνιζε ότι ο μαθητής του «δεν έχει μάθει τίποτα και ποτέ του δεν θα μάθει τίποτα», ενώ ο Αϊνστάιν απορρίφθηκε στις εισαγωγικές εξετάσεις στο Πολυτεχνείο της Ζυρίχης!

Ο λόγος γι' αυτό είναι ότι το σύστημα διδασκαλίας είναι προσαρμοσμένο στο λεγόμενο μέσο όρο και δεν καλύπτει τις ανάγκες των παιδιών που «προχωρούν» πολύ γρήγορα. Επίσης, πολλά από τα «έξυπνα» παιδιά παρουσιάζουν εικόνα ειδικής μαθησιακής δυσκολίας όπως δυσλεξία, δυσπραξία ή προβλήματα στη γραφή.

Τέλος, δεν είναι τυχαίο που κάποια χαρισματικά άτομα φέρουν τη διάγνωση της διάσπασης προσοχής ή της προβληματικής συμπεριφοράς μέσα στην τάξη. Δεν είναι λίγες οι φορές που λανθασμένα τα ονομάζουν υπερκινητικά, τεμπέλικα ή ακόμα και χαμηλής νοημοσύνης.

Για παράδειγμα, ένα παιδί με IQ 130 έχει ρυθμό μάθησης 8 φορές μεγαλύτερο από ένα παιδί με IQ κάτω από 70, αρκεί να βρεθεί στο κατάλληλο περιβάλλον! Αν αφήσουμε αυτό το παιδί χωρίς ερεθίσματα κατάλληλα για το επίπεδό του, τότε αναπόφευκτα χάνεται η προσοχή του, το ενδιαφέρον του για μάθηση, η συμμετοχή του σε οτιδήποτε, με αποτέλεσμα να μην είναι σε θέση πια να μάθει οτιδήποτε, ακόμα κι αυτά που μαθαίνουν τα συνομήλικά του στην ίδια τάξη!

ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΑΝΟΥΜΕ;

Οι γονείς είναι συνήθως οι πρώτοι που παρατηρούν τη συμπεριφορά του παιδιού τους και διαισθάνονται τη διαφορετικότητά του. Υπάρχουν ωστόσο περιπτώσεις όπου πρώτοι οι δάσκαλοι διαπιστώνουν ότι το παιδί είναι εξαιρετικό από κάθε άποψη, καθώς οι μοναδικές δυνατότητές του μπορεί να μην είναι εμφανείς μέχρι το παιδί να βρεθεί σε ένα περιβάλλον που να μπορεί να τις αναδείξει.

Σε κάθε περίπτωση πρέπει να γίνει εκτίμηση της ψυχοκινητικής και κοινωνικής ανάπτυξης του παιδιού από έμπειρο παιδίατρο-αναπτυξιολόγο.

Η αξιολόγηση ενός παιδιού από την ηλικία των 4 χρόνων μπορεί να δώσει αρκετές πληροφορίες στον ειδικό για περαιτέρω καθοδήγηση της οικογένειας

ΟΤΑΝ ΜΙΛΑΜΕ ΓΙΑ ΧΑΡΙΣΜΑΤΙΚΑ Ή ΤΑΛΑΝΤΟΥΧΑ ΠΑΙΔΙΑ ΕΝΝΟΟΥΜΕ ΑΥΤΑ ΠΟΥ, ΣΥΜΦΩΝΑ ΠΑΝΤΑ ΜΕ ΤΗΝ ΗΛΙΚΙΑ ΤΟΥΣ, ΕΧΟΥΝ ΕΠΙΠΛΕΟΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ.

και παρακολούθηση του παιδιού. Οι ηλικίες όμως των 7-8 χρόνων είναι οι ιδανικές για ακριβή διάγνωση και πιο εμπεριστατωμένη καθοδήγηση. Δυστυχώς, μετά την ηλικία των 10 ετών πολλά από αυτά τα παιδιά έχουν εκτεθεί σε ένα ακατάλληλο και βαρετό για εκείνα εκπαιδευτικό περιβάλλον, με αποτέλεσμα να έχουν χάσει το ενδιαφέρον τους για μάθηση, κοινωνική επαφή και καταξίωση.

ΜΕ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΤΙ ΓΙΝΕΤΑΙ;

Αφού ολοκληρωθεί η διαδικασία αξιολόγησης του παιδιού, ο αναπτυξιολόγος σε συνεργασία με τους γονείς, τον δάσκαλο και τον σχολικό σύμβουλο θα μεριμνήσουν ώστε το παιδί να έχει πρόσβαση στις κατάλληλες υπηρεσίες και να του δοθούν οι κατάλληλες ευκαιρίες μάθησης και εκπαίδευσης.

Το εκπαιδευτικό μέτρο τη επιτάχυνσης (το να «πηδάς» δηλαδή μια τάξη)

δεν είναι πάντα η κατάλληλη λύση, καθώς ακόμα και στις μεγαλύτερες τάξεις το εκπαιδευτικό σύστημα είναι το ίδιο. Επιπλέον, το παιδί μπορεί να αντιμετωπίσει διάφορα προβλήματα με αυτήν τη μετακίνηση, ιδιαίτερα αν δεν έχει την ίδια ωριμότητα, σωματική και ψυχολογική, με τα μεγαλύτερα παιδιά. Εξάλλου οι ειδικοί στην εκπαίδευση χαρισματικών παιδιών υποστηρίζουν πως δεν χρειάζονται ειδικές τάξεις για παιδιά με εξαιρετικές ικανότητες αν ο εκπαιδευτικός έχει γνώσεις και εμπειρία πάνω στο θέμα και οι συνθήκες του επιτρέπουν να ενισχύει τη δουλειά που κάνει με αυτά τα παιδιά. Το ιδανικό γι' αυτά τα παιδιά είναι να φοιτούν σε κανονικό σχολείο, να παρακολουθούν ένα πρόγραμμα εμπλουτισμού των γνώσεων μέσα στο γενικότερο πλαίσιο λειτουργίας της τάξης και να αξιοποιούν τις πολύ υψηλές ικανότητές τους σε εξωσχολικές δραστηριότητες σε συνεργασία με άλλα παιδιά αναλόγων ικανοτήτων.

ΠΡΟΣΟΧΗ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

Είναι αναπόφευκτο για κάθε γονιό να χαιρέται με τις ξεχωριστές ικανότητες του παιδιού του και σαφώς είναι πολύ σημαντικό να στηρίζει τα χαρίσματά του και να το βοηθήσει να τα αναπτύξει στο έπακρο. Παρ' όλα αυτά, ως γονείς πρέπει πάντα να προσέχουμε να ξεχωρίζουμε ποια είναι τα πραγματικά ενδιαφέροντα του παιδιού μας και ποιες οι δικές μας προσωπικές φιλοδοξίες. Η μέτρηση των επιδόσεών του, η κατάταξή του με βάση το δείκτη ευφυΐας και η συνεχής πίεση να είναι άριστο σε ό,τι κάνει δεν το βοηθούν να αποκτήσει τη συναισθηματική ωριμότητα που είναι απαραίτητη για να σταθεί στην κοινωνία ως ενήλικος. Ο σκόπελος αυτός είναι πολύ επικίνδυνος για όλα τα παιδιά, χαρισματικά ή μη, και ίσως πολύ περισσότερο για τα προικισμένα.

Ας αποφύγουμε λοιπόν να ασκούμε υπερβολική πίεση στα παιδιά μας, όχι μόνο στα μαθήματα αλλά και στην άθληση, στη μουσική ή στην κοινωνική τους ζωή. Τότε μόνο θα είναι πιο ευτυχημένα και πιο ικανά, νιώθοντας μεγαλύτερη ασφάλεια συναισθηματικά αλλά και πνευματικά. Παρέχοντας ένα πλούσιο και ισορροπημένο περιβάλλον στο παιδί μας, θα βοηθήσουμε κι εμείς να γίνει το χάρισμά του μια πραγματικά ξεχωριστή δημιουργία! ■